

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.09.2008, sp. zn. 21 Cdo 702/2007, ECLI:CZ:NS:2008:21.CDO.702.2007.1

Číslo: 61/2009

Právní věta: Řízení o neplatnost rozvázání pracovního (služebního) poměru duchovního církve nebo náboženské společnosti nelze zastavit pro nedostatek pravomoci soudů (§ 7 o. s. ř.) jen proto, že v něm nelze přezkoumávat věcnou správnost rozhodnutí příslušného orgánu církve nebo náboženské společnosti o odvolání duchovního z jeho funkce.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.01.2009

Spisová značka: 21 Cdo 702/2007

Číslo rozhodnutí: 61

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla:

Předpisy: § 4 odst. 1 předpisu č. 3/2002Sb.

§ 4 odst. 3 předpisu č. 3/2002Sb.

§ 7 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Dopisem ze dne 21. 6. 2004 žalovaný Mons. J. G. sdělil žalobci, že jej „odvolává z funkce administrátora in spiritualibus Římskokatolické farnosti L. s výpovědí z pracovního poměru“.

Žalobce se žalobou (podanou dne 30. 9. 2004 u Okresního soudu v Olomouci) domáhal, aby bylo určeno, že „výpověď z pracovního poměru daná žalobci dopisem žalovaného ze dne 21. 6. 2004“ je neplatná, že pracovní poměr mezi žalovaným a žalobcem trvá nepřetržitě ode dne 1. 1. 1991, a požadoval náhradu mzdy za dobu od 1. 10. 2004 do 31. 12. 2004 v celkové částce 36 360 Kč.

O k r e s n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 12. 4. 2005 zastavil řízení o tom, aby soud určil, že „výpověď z pracovního poměru, kterou žalovaný svým dopisem ze dne 21. 6. 2004 dal žalobci“, je neplatná, rozhodl, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena Arcibiskupovi olomouckému, a řízení o části nároku žalobce, týkající se náhrady mzdy, přerušil. Dalším usnesením ze dne 11. 5. 2006 Okresní soud v Olomouci zastavil řízení o tom, aby „soud určil, že pracovní poměr žalobce u žalovaného vzniklý dne 1. 1. 1991 nadále trvá“, a rozhodl, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena Arcibiskupovi olomouckému. Dospěl k závěru, že k rozhodování ve věcech služebního poměru duchovního k církvi (určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru a určení trvání pracovního poměru) není dána pravomoc soudu. Řízení o nároku žalobce na náhradu

mzdy přerušil, neboť „je nutno vyčkat do doby, než bude rozhodnuto o případném ukončení výkonu funkce žalobce jako duchovního“.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Ostravě usnesením ze dne 10. 10. 2006 obě usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Stejně jako soud prvního stupně (vycházejí z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 1996, sp. zn. 23 Co 182/1996, usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 11. 1999, sp. zn. 23 Co 482/99, rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. [III. ÚS 136/2000](#), a ze dne 26. 3. 1997, sp. zn. [I. ÚS 211/96](#)) dospěl k závěru, že ve věcech správy církevních a náboženských záležitostí není dána pravomoc soudu. Činnost duchovního je totiž vykonávána ve zvláštním služebním poměru k církvi či náboženské společnosti a obecné soudy nemohou o těchto věcech rozhodovat, neboť by tím došlo k nepřípustnému zásahu do vnitřní autonomie církve a do její samostatné a nezávislé rozhodovací pravomoci. Jde-li však o mzdu, případně o jiné majetkové nároky duchovních, je třeba mít zato, že obecné soudy jsou podle § 7 o. s. ř. povolány k tomu, aby rozhodovaly o věcech vyplývajících z občanskoprávních, pracovních a dalších vztahů, neboť zde vystupuje do popředí soukromoprávní charakter církve jako právnické osoby, která má či nemá závazky vůči jiným osobám fyzickým či právnickým. I když v dopise ze dne 21. 6. 2004 používá žalovaný pojmů pracovního práva a odkazuje na některá ustanovení zákoníku práce, nemění to nic na tom, že mezi účastníky pracovní poměr nevznikl, a že žalobce byl u žalovaného ve služebním poměru.

V dovolání proti usnesení odvolacího soudu žalobce opakuje argumentaci, kterou již uplatnil před soudem prvního stupně i soudem odvolacím, a připomíná, že vztah duchovního k církvi je vztahem soukromého práva, který posuzují soudy v občanskoprávním řízení, není-li jejich pravomoc vyloučena proto, že je podle zákona projednávají a rozhodují jiné orgány. Nesouhlasí však s tím, že důvod této výluky vyplývá podle odvolacího soudu z čl. 16 Listiny základních práv a svobod. Je přesvědčen, že jím uplatněné nároky jsou příslušné projednat soudy. Navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadené usnesení bez nařízení jednání (§ 243a odst.1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání zčásti směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný.

Dovolatel napadá usnesení odvolacího soudu „v celém rozsahu“, tedy i ve výroku, kterým bylo usnesení soudu prvního stupně ze dne 12. 4. 2005 potvrzeno ve výroku o přerušení řízení o části nároku žalobce, týkající se náhrady mzdy. Protože přípustnost dovolání je nutno posuzovat samostatně ve vztahu ke každému ze samostatných (a dovoláním napadených) výroků, dovolací soud se nejprve zabývá otázkou, zda je dovolání žalobce přípustné proti naposled uvedenému potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu.

Přípustnost dovolání (v této části) podle ustanovení § 237 o. s. ř. není dána, a to již proto, že usnesením odvolacího soudu nebylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým by bylo rozhodnuto ve věci samé. Pojem „věc sama“ je v právní teorii i v soudní praxi vykládán jednotně jako věc, která je tím předmětem, pro který se řízení vede; v řízení, v němž má být rozhodnut spor o právo mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení žalobce a žalovaného, je tedy věcí samou nárok uplatněný žalobou (§ 79 odst.1 o. s. ř.), o němž má být v příslušném řízení věcně rozhodnuto

(srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 1997, sp. zn. 2 Cdon 484/97, které bylo uveřejněno pod č. 88 v časopise Soudní judikatura, ročník 1997). Napadené usnesení odvolacího soudu je rozhodnutím výlučně procesní povahy, které věcně neřeší práva a povinnosti účastníků uplatněná žalobou a není tedy rozhodnutím o věci samé. Dovolání (v této části) není přípustné ani podle ustanovení § 238, § 238a a § 239 o. s. ř., protože usnesením soudu prvního stupně nebylo rozhodnuto ve věcech, které jsou taxativně vyjmenovány v ustanoveních § 238 a § 238a o. s. ř., a nejde rovněž o žádný z případů procesních rozhodnutí uvedených v ustanovení § 239 o. s. ř. Z uvedeného vyplývá, že dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku, kterým bylo rozhodnuto o přerušení řízení o části nároku žalobce, týkající se náhrady mzdy, není přípustné.

Protože dovolání žalobce v této části směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný, Nejvyšší soud je v této části podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř. – aniž by se mohl věcí dále zabývat – odmítl.

Zabýváje se dále dovoláním žalobce do zbývajících částí usnesení odvolacího soudu, po zjištění, že dovolání je přípustné (§ 239 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

Podle ustanovení článku 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, která byla vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb. (dále též jen „Listina“), církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech. Podle odstavce 4 téhož článku výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Zákonem, který upravuje postavení církví a náboženských společností, je zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech) – dále též jen „zákon o církvích a náboženských společnostech“. Ten v ustanovení § 4 stanoví, že církev a náboženská společnost vzniká dobrovolným sdružováním fyzických osob a svébytně rozhoduje o věcech spojených s vyznáváním víry, o organizaci náboženského společenství a o vytváření k tomu určených institucí (odst. 1), a že církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustanovují a ruší své orgány, ustanovují a odvolávají své duchovní a zřizují a ruší církevní a jiné instituce podle svých předpisů, a to nezávisle na státních orgánech (odst. 3).

Z uvedeného vyplývá, že neodlučitelnou součástí ústavně zaručeného práva církví a náboženských společností spravovat nezávisle na státních orgánech své záležitosti je kromě jiného právo stanovit si vlastní podmínky pro ustanovování do funkce osob vykonávajících duchovenskou činnost (a jejich odvolávání z funkce) a určit vlastní pravidla pro posouzení způsobilosti těchto osob k výkonu duchovenské činnosti. Protože – jak uvedeno výše – církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustanovují a ruší své orgány, ustanovují a odvolávají své duchovní a zřizují a ruší církevní a jiné instituce podle svých předpisů, a to nezávisle na státních orgánech, může soud v občanském soudním řízení o neplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí (je-li činnost duchovního vykonávána v pracovním poměru) pouze zkoumat, zda je zde rozhodnutí, kterým se osoba vykonávající duchovenskou činnost odvolává z funkce, a zda toto rozhodnutí přijal orgán (útvár), který je k tomu oprávněn podle vnitřních předpisů příslušné církve či náboženské

společnosti, nikoliv též jeho „věcnou správnost“. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. [21 Cdo 628/2006](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. [20 Cdo 1487/2003](#), nebo náleží Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 1997, sp. zn. [I. ÚS 211/96](#)).

Z toho, že se soudy nemohou „vměšovat“ do záležitostí církví nebo náboženských společností, samo o sobě nevyplývá, že by k rozhodování v těchto věcech neměly pravomoc; z článku 16 odst. 2 Listiny a ani z ustanovení § 4 odst. 3 zákona o církvích a náboženských společnostech nic takového nevyplývá. Příkaz „nevměšovat“ se do záležitostí církví a náboženských společností tedy nevyústí v zastavení řízení pro nedostatek pravomoci (jde o soukromoprávní vztah, o němž žádný zákon neurčuje, že jej projednávají a rozhodují jiné orgány – § 7 o. s. ř. a contrario), ale v případné zamítnutí žaloby, neboť autonomie církví a náboženských společností brání soudu v tom, aby – jak výše uvedeno – posuzoval „věcnou správnost“ rozhodnutí o odvolání z funkce; může pouze zkoumat, zda je zde rozhodnutí, kterým se osoba vykonávající duchovenskou činnost odvolává z funkce, a zda toto rozhodnutí bylo řádně přijato orgánem, který je k tomu oprávněn podle vnitřních předpisů příslušné církve či náboženské společnosti.

Podle článku 36 odst. 1 Listiny se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Podle článku 3 odst. 1 Listiny základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Tvrdí-li proto někdo, že jeho služební poměr k církvi byl ukončen (jeho výkon znemožněn) v rozporu s vnitřními předpisy církve tím, že zde není k tomu způsobilý akt, resp. že jej vydal podle těchto předpisů věcně nepřislušný orgán církve, nemůže mu již být soudní ochrana odepřena; jinak by dotčený subjekt – v rovině ochrany soukromých práv – byl nepřipustně diskriminován. Takové ochrany se lze nepochybně domáhat též žalobou o určení, že služební poměr duchovního k církvi trvá. Tím spíše se lze domáhat určení, že trvá pracovní poměr duchovního k církvi, který žalobce v dané věci skutečně uplatnil.

Závěr, že se nelze domáhat u soudu určení, že rozhodnutí nebo jiné opatření přijaté církví nebo náboženskou společností bylo neplatné, tím dotčen není a nedochází ani k „zásahu do vnitřní autonomie církve“. Soud „nezávislou rozhodovací pravomocí“ církve nepřipustně neomezuje, neboť právní akty vydané církevními orgány nepřezkoumává; omezuje se jen na zjištění, zda existuje úkon způsobilý být důvodem zániku jeho služebního (pracovního) poměru.

Stejně tak nelze považovat za zásah do vnitřní autonomie a rozhodovací pravomoci církve nebo náboženské společnosti, jde-li o žalobu o mzdu, případně o jiné majetkové nároky duchovních. I v těchto případech je třeba mít za to, že obecné soudy jsou podle § 7 o. s. ř. povolány k tomu, aby rozhodovaly ve věcech vyplývajících z občanskoprávních, pracovních a dalších vztahů, neboť i zde vystupuje do popředí soukromoprávní charakter církve jako právnické osoby, která má či nemá závazky vůči jiným osobám fyzickým či právnickým (srov. opět náleží Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 1997, sp. zn. [I. ÚS 211/96](#)).

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu (s výjimkou výroku, kterým bylo usnesení soudu prvního stupně potvrzeno ve výroku o přerušení řízení o části nároku žalobce, týkající se náhrady mzdy), není správné; Nejvyšší soud proto v uvedeném rozsahu napadené usnesení zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud (s výjimkou výroku, kterým bylo rozhodnuto o přerušení řízení o části nároku žalobce, týkající se náhrady mzdy) i tato usnesení a věc vrátil Okresnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).